دو کرور وجه تسلیم نمائیم وبعقیم بوجه لازم شود بنوبت برسانیمهالز دیروز داخل خط جمع آوری نولیم یکصد وپنجاه تومان از یك محلی جمع شده کهمارا خیلی امیدوار نموده‌است که از پنجاه کرورهم سربالا خواهد زد سپس مجلس ختم گردید.

مذاکرات دارالشورای ملی
روز پنجشنبه پنجم شوال ۱۳۲۴
پس از اجتماع وکلا وانقضاء مجلس

حاج شیخ الرئیس از ترتیب عمل نان سؤال کرد صنیع الدوله رئیس گفت عمل نان مفوض بعهده حاج امین الضرب است سیدالحکماء گفت عمل نان بسیار مغشوش است باید طرحی بجناب وزیر مخصوص بنویسند که جلوگیری نمایند وعمل مالیات هم بسیار مغشوش است بجهت اینکه مالیات سنهٔ آتیه را هم حواله کرده اند که باید مالیات را برای مخارج سرباز بدهند ودیگر باید خالصه جات منظم باشد وبعد ازاین کسی نتواند ببرد و دیگر باید اشخاص تماشاچی هرچه را در مجلس میشنوندازروی تحقیق و دقت باشد کهاسباب اتهام مجلس نشود **حاج شیخ علی** گفت در باب نظامنامه بنا بر چه شد رئیس گفت اجازه حاصل شدکه طبع شود شیخ العراقین سؤال کرد مگر نظامنامه را تا کنون نداده‌اید رئیس گفت منظور از این نظامنامه اساسی نیست (مقصود نظامنامه داخلی بوده).

حاج سید محمد صراف استفسار از نظامنامه اساسی نمود صنیع الدوله گفت باید یکمرتبه دردربار قرائت شود بعد بحضور همایونی رفته بصحه برسد (دراینجا بنابراین شد که بعد از حضور تمام وکلا وتصویب آنها مذاکره مطالبه نظامنامه شود) آقا میرزا طاهر گفت بنا بود ترتیب نظامنامه بتصویب وکلا باشد و در دستخط هم همینطور ذکرشده ودیگرمقید بملاحظه وزراء نشده بود پس لازم نیست وزراء ملاحظه نمایندصنیع‌الدوله اظهار داشت شماها گوئیدآنچه دردستخط نوشته فوراً مجری خواهدشد اینطور نیست. حاج حاجی سیدنصرالله اظهارنمودتلگرافی ازانزلی بجناب رئیس رسیده خواستند بخوانند (خوانده نشد) در این موقع مخبرهمایون‌را خواسته تحقیقات درخصوص عمل ماهی صوف وقراو داد امرشیلات کردندمجدداً جناب حاج سید محمد گفت در عمل نظامنامه چه میگوئید مجد الملك گفت هرگاه نظامنامه را ندهند نباید اصرار بکنیم همان دستخط برای ما کافی است

در این موقع حاجی سید نصرالله تلگراف تظلم اهالی انزلی‌را خواند (در خصوص صیدماهی وقرارنامه لیانازوف) آقامیرزا سید محمد اظهارنمود بمن هم چندفقره تلگراف دراین خصوص مخابره شده و حالاهم مرا در تلگرافخانه خواسته‌اند من همسر خود را فرستاده‌ام که هر گاه مطلب مهم باشد بعد از مجلس بتلگرافخانه بروم.

آقا میرزا محمود اظهارنمود هرقدرتلگراف فوری از اطراف میرسد باید جواب فوری داد محمود حاجی شیخ محمد علی اظهار نمود بدون تحقیق که نمیتوان جواب داد آمیرزا محمود اظهارنمودجواب به طول اجمال بگوئید که هیچ... امیدوار بشوند

حاجی سید ابراهیم گفت جواب تلگراف شیراز باید مخابره شود (در این موقع قاضی فتاح کردستانی اظهارتظلم نموده واسناد خودراقرائت کرد اغلب وکلااظهارداشتند که این کار شخصی است و از موضوع وظایف مجلس خارج است. شخص دیگر از سادات اهالی جهرم اظهار تظلم نمود که مباشر حقوق دیوانی در مقابل مقدار قلیل حقوق دیوانی مبالغ گزاف از رعایا دریافت مینماید) در خصوص عمل قاضی فتاح بعد از مذاکرات بنا بر این شد که نوشتجات و اسناد خود را بدفتر مجلس بسپارد و از طرف مجلس شرحی بوزارت عدلیه اظهار شود در این موقع قاضی فتاح دستخط ولیعهد را قرائت نمود صنیع الدوله باو اطمینان دادهواظهار داشت که دراین خصوص اقدامات کافیه خواهدشد.

حاجی سید محمد باقر گفت تمام وکلا حاضرند. رئیس اظهار نمود آیا بطور سختی باید مطالبهٔ نظامنامه را نمود. حاج سید محمد گفت لازم نیست بطور سختی باشد باید بعنوان تذکار مطالبه نمود. وکیل الرعایا که از وکلاء همدان است لایحه اظهار نمود و خواست بخواند رئیس گفت اعتبار نامه خودتان را همراه آورده‌اید یانه جواب دادند همراه ندارم گفت پس لایحه بماند تاروز دیگر که‌اعتبارنامه‌خود رابیاورید آنوقت لایحه خوانده شود. آقای میرزا محسن گفت لایحه‌ایست از طرف ملت که جناب حاج سید نصرالله میخواهند بخوانندبعدشروع بخواندن آن لایحه‌شد (ملخص مضمون آن تقریباً این‌است کهماعموم ملت ازجان ومال دست کشیده وبرای حفظ حقوق خود از دست‌اندازی خارجه و زیردستی اجانب تاهمه‌جا ثابتقدم ایستاده‌ایم ومرك رابر زیر دستی اجانب ترجیح می‌دهیم و نسوان این‌ملت در اداء قروض و رفع احتیاجات دولت حاضرند ولی لازم است که شاهزادگان بزرك دست‌تعدیات خودرا کوتاه‌نموده واز ایذاء رعیت صرف‌نظر کنند و منافع شخصیه خودرا بر عوائد ملیه ترجیح ندهند گویا حالا هم که دولت مشغول استقراض است وبهمراهی ومعاونت ملت میخواهد رفع احتیاجات لازمهٔ خودرا بنماید تصور انتفاع برای خود میکنند)

پس از قرائت این لایحه غالب وکلا از تنبه و بیداری و احساسات ملت و اظهار اینگونه‌لوایح اظهار مسرت و خوشحالی کردند سید الحکماء اظهار کرد که در خصوص نظام نامه لازم است لایحه بصدارت اعظمی نوشته شود رئیس جواب‌داد کهنوشته و فرستاده شده‌است.

مذاکرات مجلس
شنبه هفتم شهر شوال ۱۳۲۴
پس از حضور وکلاء وانعقاد مجلس

رئیس — معلوم میشود اجزاء مجلس خیلی کار دارند من همه روزه درساعت چهار حاضر میشوم وچون قانون مجالس ملی این‌است که قبل‌از حضور وکلاء شروع بصحبت نمیشود باید وقتی که وکلا حاضر شدند ودایع ملیه تکلیف راتعیین کرد (در این موقع سید...لوی پسر آقا سیدحسین کهدر واقعه مسجد ... مقتول شده‌بود و سابقه‌درباب قتل آقا سیدحسین واستلاخ اینامر بمجلس شکایت کرده بود. ودراین‌خصوص از مجلس شرحی بصدارت عظمی نوشته شده‌بود برای مطالبه جواب آنکاغذ بمجلس آمده عنوان مطلب کرده.)

رئیس - صدارت عظمی امرشمارا بحکومت ارجاع کرده‌اند.

سید مزبور — سابقا هم رجوع بحکومت شده وجز یکماه معطلی فایده دیگر نبخشید حالا هم همانطور خواهد بود (جواب‌صدارت عظمی در این‌باب قرائت ومقررشد مجدداً شرحی نوشته شود)

حاجی شیخ علی - امر طبع روزنامه بکجا رسید.

آقامیرزامحسن - آنچه راجع بمابودانجام یافته واز فردا شروع بطبع روزنامه میشود.

حاج شیخ علی - کارطبع نظامنامه داخلی بکجارسید.

محقق الدوله - علت توقیف طبع‌روزنامه تابحال مانعیت وزارت‌انطباعات وچاپ‌نکردن‌مطبعه‌ها بود. فعلا که دستخط همایونی در آزادی مطبوعات مجلس صادرشده همین دوروزه بطبع خواهد رسید

حاج شیخ علی - لازم است امور داخلی خودرا منظم نمائیدوترتیب‌ورود تماشاچی وتسهیلات نوشتن وقایع نگاران ووقت حضور وکلا و ترتیب نشست وبرخاست آنهارا مرتب کنید.

رئیس - وکلائیکه دیر بمجلس میآیندبدرخارج مشغول ترتیب تأسیس بانکملی میباشند وگمان میرود تاوکلاء ولایات وارد شوند انتظام ترتیب اوقات حضور وکلا ممکن‌نباشد.

آقامیرزاطاهر - اشخاصیکه‌ترتیب‌کار خود را منظم نمی کنند چگونه می خواهند امور مملکت را منظم نمایند.

آقاسیدحسین - چرا اشخاص محترم حاضر شده و معطل ورود سایرین بشوند. علاوه براین مجلس‌معدلت که ما میگوئیم گویا بعد از این باید تأسیس شود والا بااینکه داد مظلومین ازهر طرف بلند است چرا مجلس وظیفه خودرا مداخله در امور شخصیه نمیداند وبا اینحال تکلیف مظلومین چیست ورفع ظلم را ازکه بخواهند و در این صورت چرا دیوان عدالت ومجلس تحقیق تشکیل نمیشود و چرا جواب عرایض وتلگرافات مردم را معین نمیکنند

مشهدی باقر — وکلا میخواهند دو ساعت بغروب مانده حاضر ویك ازشب‌رفته متفرق‌شوند.

صدیق حضرت - گویا وکلا معلم و محصل لازم‌دارند.

مشهدی باقر — حضرات تماشاچی میگویند اگر بعداز این وکلا بخواهند درحضور بمجلس تأخیر کنند عدهٔ تماشاچی زیاد خواهد شد.

رئیس — مکتوبی بعنوان جناب سعدالدوله رسیده آیا اجازه گشودن آنرا داریم.

سعدالدوله — چون باید درمجلس‌قرائت شودباز کنید.

رئیس بعداز گشودن ومرور بسعدالدوله دادند. تلگرافی از کرمان ازطرف ناظم التجار بتوسط آقا شیخ علی بمجلس مخابره شده‌وراجع بتظلمات شخصی بود در اینموقع‌قرائت شد. لایحه در توضیح‌مجلس وشرح فوائد آن واظهار همراهی درتأسیس بانك ملی ازطرف اهل‌جمعه بمجلس رسیده ودر این لایحه اظهارشده بود که‌برای‌شرکت دربانك مزبور(...) شخصا میدهند و اشخاص و اطراف ایشانهم بقدرممکن امداد خواهند نمود

سعد الدوله — (پس از قرائت لایحه